

**TABULKA 85 | Socioekonomické předpoklady krajů České republiky s vazbou na základní a středoškolské vzdělávání<sup>44</sup>**

Kraje rozděleny do tří kategorií; ● – skupina krajů s nejvyššími hodnotami kritéria; ○ – skupina krajů s průměrnými hodnotami kritéria; ● – skupina krajů s nejnižšími hodnotami kritéria

Kraj	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
Hlavní město Praha	●	●	●	●	○	●	●	●	●	○	●
Středočeský	●	●	●	●	○	●	●	●	●	○	●
Plzeňský	○	○	●	○	○	●	●	●	●	○	○
Karlovarský	●	●	●	○	●	●	●	●	●	●	●
Ústecký	●	○	●	●	●	●	○	●	●	●	●
Jihočeský	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Liberecký	●	●	○	○	○	●	●	●	●	●	○
Královéhradecký	○	○	○	○	○	●	○	●	●	●	●
Pardubický	●	○	○	●	○	○	○	○	○	●	●
Vysočina	○	●	●	●	○	○	○	○	●	●	●
Jihomoravský	●	●	●	●	○	●	●	○	●	●	○
Olomoucký	○	●	○	●	○	●	●	●	○	○	●
Moravskoslezský	●	●	●	○	●	○	●	●	○	●	●
Zlínský	○	○	○	●	○	○	●	○	○	●	○

Pozn.: I – průměrný index domácích zdrojů pro učení PIRLS 2016; II – průměrný index domácích zdrojů pro učení TIMSS 2015; III – průměrný ESCS PISA 2015, matematická gramotnost; IV – průměrný ESCS PISA 2018, čtenářská gramotnost; V – strukturálně postižené kraje podle Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ (ano/ne); VI – HDP na obyvatele 2018; VII – medián měsíčních hrubých mezd 2018; VIII – podíl obyvatel se základním vzděláním, VŠPS průměr roku 2019 (inverzní pořadí); IX – podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním, VŠPS průměr roku 2019; X – podíl osob v exekuci 2019 (inverzní pořadí); XI – volební účast ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2017.

Pro účely další analýzy doplníme, že za významný determinující faktor vzdělávacích výsledků žáků jsou nejen v tematických zprávách ČŠI označovány socioekonomické podmínky jednak jejich rodinného prostředí a jednak jejich prostorového okolí. I touto otázkou se zabývaly dříve uváděné krajské zprávy, které ve svých závěrech zopakovaly poznatky o dlouhodobě utvářeném prostorovém vzoru socioekonomické diferenciaci území České republiky na krajské úrovni (viz tabulka č. 85):

- postavení hlavního města Prahy jako území s obecně nejlepšími charakteristikami socioekonomických ukazatelů, s pozitivním „prostorovým přelivem“ těchto pozitiv také do zázemí Prahy, tj. do území Středočeského kraje (např. socioekonomické charakteristiky obyvatelstva účastníciho se suburbanizačních migračních pohybů v zázemí Prahy);
- postavení Jihomoravského kraje a krajů regionu soudržnosti Jihozápad jako krajů s lepšími socioekonomickými charakteristikami, a to v kontextu působení faktorů sídelní hierarchie, respektive rozdílů západních a východních regionů uvnitř zemí postsocialistického světa (např. kontext „kvality hranice“ se sousedními zeměmi);
- postavení Karlovarského, Ústeckého a Moravskoslezského kraje jako strukturálně postižených regionů, které charakterizují obecně horší hodnoty socioekonomických ukazatelů, přičemž také v případě Olomouckého kraje lze pozorovat tendenci spíše horších socioekonomických předpokladů.

V případě zbývajících krajů nejsou informace v tabulce č. 85 jednoznačné. Doplníme, že krajské zprávy upozorňují na ještě jeden důležitý aspekt spojený se socioekonomickými předpoklady krajů České republiky, a to jsou vnitřní krajské rozdíly, které jsou u některých krajů značné a mohou způsobovat odlišnosti v krajských zjištěních. Vedle významu suburbanizačních procesů v zázemí největších měst, které jsou nejlépe identifikovatelné v územním prstenci kolem hlavního města Prahy, se v tomto ohledu projevuje také aspekt vnitřní periferie<sup>45</sup> na hranicích (okrajích) funkčních regionů, který je v obrázku č. 2 nejlépe patrný na vnitřních hranicích krajů.

<sup>44</sup> Zdroj: Kvalita vzdělávání v jednotlivých krajích – série publikací ČŠI (2020), dostupné z webových stránek ČŠI <https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Publikace/Kvalita-vzdelavani-v-jednotlivych-krajich-CR>; Mezinárodní šetření PISA 2018 – Národní zpráva (2019), dostupné z webových stránek ČŠI <https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA/Narodni-zpravy/Mezinarodni-setreni-PISA-2018-Narodni-zprava>; Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ (MMR 2020), dostupné z <https://mnr.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/strategie-regionálního-rozvoje-cr-2021>; Český statistický úřad, Veřejné databáze, dostupné z <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/> a Výběrové šetření pracovních sil dostupné z [https://www.czso.cz/csu/vyuky/vyberove\\_setreni\\_pracovnich\\_sil](https://www.czso.cz/csu/vyuky/vyberove_setreni_pracovnich_sil); Otevřená společnost, o.p.s., Mapa exekucí, dostupné z <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

<sup>45</sup> Pro bližší vysvětlení konceptu vnitřní periferie v České republice např. Musil, J., Müller, J. (2008). Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze. Sociologický časopis, 44(2), 321–348.